

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ СХІДНОЇ І СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

Кафедра корейської і японської філології

Курсова робота

з корейської філології

на тему

**ГРАМАТИЧНІ ІНДИКАТОРИ КАТЕГОРІЇ ВВІЧЛИВОСТІ В
КОРЕЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ**

Студентки групи Пкор18-20
факультету східної і
слов'янської філології
денної форми здобуття освіти
освітньої програми: Корейська
мова і література та переклад,
західноєвропейська мова
спеціальності: 035 Філологія
спеціалізації: 035.066 Східні
мови та літератури (переклад
включно),

перша – корейська

Шкурат Поліни

Олександрівни

Науковий керівник:

викл. Мансурова К. М.

Національна шкала: _____

Кількість балів: _____

Шкала ЄКТС: _____

Київ - 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1	
ТЕОРИТИЧНІ АСПЕКТИ ПОРІВНЯЛЬНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ	
КАТЕГОРІЇ ВВІЧЛИВОСТІ	6
1.1. Ввічливість як мовна категорія	6
1.2. Лінгвокультурний потенціал категорії ввічливості	10
1.3. Порівняльний аналіз як метод мовознавчого дослідження	13
Висновки до розділу 1.....	15
РОЗДІЛ 2	
ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ГРАМАТИЧНИХ ІНДИКАТОРІВ	
КАТЕГОРІЇ ВВІЧЛИВОСТІ В КОРЕЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКИХ МОВАХ	16
2.1. Граматичні індикатори ввічливості в корейській мові	16
2.2. Граматичні засоби вираження ввічливості в українській мові	21
2.3. Зіставний аналіз граматичних індикаторів категорії ввічливості в корейській та українській мовах	22
Висновки до розділу 2	27
ВИСНОВКИ	29
초록	32
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	33

ВСТУП

Феномен ввічливості є одночасно соціальною та лінгвістичною категорією. Кожне суспільство має власну ієрархію і код етикету, які виражаються невербальним і вербальним методами. Навіть не згадуючи знамените висловлювання В. Гумбольдта «Мова є ніби зовнішній вияв духу народу: мова народу є його дух, і дух народу є його мова», очевидно, що вербальні вирази ввічливості безпосередньо відображають культурні та соціальні чинники та структуру цього суспільства. Відтак, ввічливість безпосередньо пов'язується з ментальністю культури суспільства, і в повсякденній комунікації вона є нормою, яку повинні дотримуватися члени суспільства.

Що ж до мовних засобів висловлення ввічливості, то всі вони можуть бути лексичними чи граматичними. У лексичних способах вираження ввічливості можуть включатися спеціальне звернення, назва, займенник і т. д. Граматичні способи вираження ввічливості спостерігаються рідко та відсутні у багатьох мовах, зокрема мовах Європи. Вони найчастіше вживаються у мовах східної Азії, де ввічливість та дотримання соціальної ієрархії вважаються важливою властивістю членів суспільства. У типологічному вивченні репрезентативними мовами, що мають граматичні способи вираження ввічливості, розглядаються корейська та японська мови.

Актуальність цього дослідження полягає в можливості порівняння спільних та відмінних рис використання форм ввічливості, що сприяє розвитку міжкультурної комунікації та взаєморозуміння. В контексті глобалізації та зростаючої культурної різноманітності важливо розуміти відмінності мов і культур різних країн. Українська та корейська мови належать до абсолютно різних мовних сімей та мають різні граматичні

структури, але обидві мають розвинуті системи ввічливості. Тому порівняння систем ввічливості цих мов дає краще розуміння особливостей, які їм властиві.

Об'єкт дослідження – категорія ввічливості в корейській та українській мовах.

Предмет дослідження – граматичні категорії ввічливості в корейській та українській мовах.

Мета цього дослідження полягає в тому, щоб проаналізувати граматичні індикатори категорії ввічливості на тлі мовної поведінки та порівняти їх реалізацію в українській та корейській мовах.

Для досягнення мети дослідження необхідно виконати ряд **завдань**:

- 1) розглянути ввічливість як мовну категорію;
- 2) визначити лінгвокультурний потенціал категорії ввічливості;
- 3) розглянути порівняльний аналіз як метод мовознавчого дослідження;
- 4) дослідити граматичні індикатори ввічливості в корейській та українській мові;
- 5) здійснити зіставний аналіз граматичних індикаторів категорії ввічливості в корейській та українській мовах.

Матеріалами дослідження виступають лексичні одиниці корейської та української мов, яких загалом було використано більше 50 штук. Також було дібрано більше 10 ввічливих закінчень корейської мови, й інші морфеми, такі як два гонорифічні суфікси й один іменний, 8 термінів спорідненості, афікси та звертання.

У ході роботи були використані такі **методи дослідження**: порівняльний метод, лінгвопрагматичний аналіз, лінгвокультурний аналіз. У ході вивчення особливостей вираження категорії ввічливості використано методику відбору та опрацювання лексичного матеріалу, а також функціональний аналіз.

Теоретичне значення дослідження полягає в узагальненні знань про категорію ввічливості та граматичні її індикатори в корейській та українській мовах, а також про лінгвокультурний потенціал категорії ввічливості.

Наукова новизна цього дослідження полягає в тому, що вперше було проведено порівняння граматичних засобів ввічливості корейської та української мов, представлено і детально розглянуто відмінності форм ввічливості обох мов. Ця робота також враховує сучасні зміни в мовленнєвій практиці та мовному етикеті обох культур, що робить дослідження актуальним та корисним в галузі міжкультурної комунікації.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що в ньому вивчено та систематизовано засоби вираження категорій ввічливості в корейській та українській мовах. Результати дослідження також можуть служити матеріалом для написання наукових і студентських робіт, рефератів, курсових і дипломних робіт та ін.

Структура роботи. Дослідження складається зі вступу, двох розділів, висновків, анотації та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПОРІВНЯЛЬНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ КАТЕГОРІЇ ВВІЧЛИВОСТІ

1.1. Ввічливість як мовна категорія

Вербальна взаємодія людей дотримується певних досить складних правил і конвенцій. Зокрема, комунікацію людей регулюють спеціальні комунікативні категорії. Під комунікативними категоріями розуміються категорії мовленнєвого спілкування, які впливають на процес комунікації у той чи інший спосіб: організують і регулюють мовленнєве спілкування, відбивають уявлення учасників комунікації про основні правила її здійснення. Необхідними умовами виділення комунікативної категорії є наявність комунікативного змісту (вміщує інформаційно-змістовний і прескрипційний аспекти), мовних мовленнєвих способів реалізації даного змісту, існування полярного члена або можливості градуального вираження даної категорії (Молчанова, 2013, с. 45)

Один із особливо делікатних аспектів стосується тих контекстів, у яких висловлюються прохання чи формулюються накази. Незважаючи на те, що той, хто вимагає чогось або віддає накази, часто має на це повне право за своїм соціальним статусом або службовим становищем, проте його співрозмовнику може бути неприємна підпорядкована роль. Мова, будучи основним засобом людського спілкування, розвиває цілий комплекс конвенційних способів для висловлювання прохань та вимог, які по-особливому користуються непрямими засобами комунікації (Ларіна, 2003, с. 15).

Найчастіше основна мета звернення до непрямих засобів впливу пов'язана з ввічливістю, що грає важливу роль у мовному спілкуванні. Проблематика дослідження цієї категорії неодноразово привертала увагу вітчизняних та зарубіжних соціологів, психологів, лінгвістів (Г.П. Грайс, Дж. Остін, Дж. Серль, І.А. Стернін, Н.І. Ліч, П. Браун, С. Левінсон та ін.).

У сучасній лінгвістиці значна роль приділяється дослідженню мовної репрезентації категорії ввічливості, опису одиниць цієї категорії в термінах теорії функціонально-семантичного поля, що відображає понятійно-граматичні сенси відносин явищ дійсності та формується граматичними категоріями та лексичними засобами мови. Як лінгвістичний феномен ввічливість включає такі аспекти: розробку концепції ввічливості, соціально-психологічні фактори, що визначають функції ввічливості та форми її прояву, аналіз мовного вираження ввічливості, взаємозв'язок категорії ввічливості та типу дискурсу. На думку деяких дослідників, ввічливість відноситься до супутніх соціально-етичних комунікативних категорій опозитивного типу та виконує функцію регулювання процесу спілкування (Brown P. & Levinson S., 2007, с. 62).

Змістовною стороною комунікативної ввічливості є сукупність стратегічних установок, організованих ієрархічно. О.М. Петренко, спираючись на дослідження І.А. Стерніна, вказує, що структура категорії ввічливості організована за допомогою особливих приписів, таких як стримана манера спілкування, підтримка комунікативного контакту, дотримання комунікативних імперативів та табу тощо (Петренко, 2010, с. 245).

Ввічливість характерна як для усної, так і для письмової мови, вона проявляється не тільки у вербальному спілкуванні, реалізуючись за допомогою певного набору лексико-граматичних та просодичних засобів, але й у невербальній комунікації і є соціолінгвістичною практикою всередині будь-якої культури та у будь-якій мові світу. За свою суттю, категорія ввічливості – це функціонально-семантична універсалія, але кожна з національних мов виявляє свою специфіку у відображенні цього явища.

Дотримання принципів ввічливості високо цінується в цивілізованому суспільстві насамперед тому, що вона приємна для адресата. За допомогою ввічливості як тактичного прийому адресант без особливих зусиль досягає бажаної мети (Дзюбак, 2015, с. 112). З іншого боку, ввічливість є дуже

важливим, але не єдиним фактором, що забезпечує ефективність засобів непрямой комунікації. Є ряд людей, які спроможні сприймати лише буквальний зміст висловлювань і не в змозі декодувати їхній прихований зміст. У таких випадках непряма мовна комунікація, незважаючи на велику ввічливість, ніколи не досягає своєї мети (Болотнікова, 2017, с. 64)

Категорія ввічливості вивчалася багатьма зарубіжними та вітчизняними дослідниками, робилися спроби систематизації стратегій ввічливості. Найвідомішою є систематизація стратегій ввічливості, представлена у роботі П. Браун і З. Левінсона «Politeness: Some Universals in Language Usage» (Brown P. & Levinson S., 2007). Вони виділяють два основні типи ввічливості: позитивну та негативну.

Позитивна та негативна ввічливість розкривають основний механізм людських взаємин, заснований на протилежних діях, що здійснюються комунікантами у процесі спілкування: зближенні та віддаленні. Іншими словами, ввічливість є дотриманням балансу, рівноваги між демонстрацією солідарності та дистантності відносин (Петренко, 2010, с. 246). Позитивна ввічливість служить для посилення позитивного іміджу співрозмовника: мовець висловлює свою симпатію і солідарність з адресатом. Основні приклади «позитивної» ввічливості – це вияв уваги, компліменти, створення атмосфери внутрішньогрупової ідентичності, прагнення уникнути розбіжностей. На думку П. Брауна та С. Левінсона, лінгвістична реалізація позитивної ввічливості у багатьох відношеннях є вербальною поведінкою близьких людей, які в повсякденному спілкуванні виявляють інтерес один до одного (Brown P. & Levinson S., 2007). До стратегій позитивної ввічливості належать подяка, комплімент, схвалення, емпатія, оцінка.

Негативна ввічливість служить задля збереження незалежності особистості, потреби поза доторканністю її території та кордонів. Основні приклади «негативної» ввічливості – це стриманість, офіційність та вираження поваги. П. Браун та С. Левінсон вважають, що негативна ввічливість є основою поважної поведінки. Вона є добре розробленим набором конвенційних

стратегій, спрямованих на те, щоб продемонструвати співрозмовнику визнання його незалежності, особистої автономії, запевнити у відсутності намірів з боку того, хто говорить, порушити існуючі між ними адресатом кордону, а у разі необхідності замаху на свободу адресата, мінімізувати прямий вплив на нього (Brown P. & Levinson S., 2007).

Ввічливість може означати й деяку відстороненість співрозмовників чи хоча б певну формальність у відносинах. Ввічливе прохання передбачає, що адресат не має якоїсь особливої причини, щоб задовольнити її, оскільки вона завжди формулюється на користь того, хто говорить. Неможливо бути ввічливим, просячи про щось, що на користь виключно слухача.

Ввічливість у комунікації виконує також низку функцій, зокрема:

- 1) контроль потенційної агресії між мовцем та адресатом з метою уникнення (потенційно можливого) конфлікту;
- 2) регулятивна – для створення, підтримки та збереження соціальної рівноваги та дружніх / партнерських відносин;
- 3) захисна або егоорієнтована – робота над своїм образом з метою ефективної мовної взаємодії та захисту себе від негативних оцінок;
- 4) вирішення конфліктів з найменшою шкодою для особи мовця та адресата.

Відтак, мовна поведінка, яка дотримується принципу позитивної ввічливості, дозволяє успішно передати думки і почуття з метою співпраці між співрозмовниками та уникнути можливого конфлікту та агресії. Вимога до ввічливості виникає між не менш як двома співрозмовниками. У зв'язку з цим можна навести параметр відносин між співрозмовниками, який ділиться на 2 полюси: відношення близькості або дистанції та ієрархічне відношення (відношення між нижчим і вищим). Здебільшого ступінь близькості для людей визначається особистим почуттям індивідуума.

У мовах Європи, зокрема й в українській, ступінь близькості спочатку виражається з допомогою форми особового займенника. Наприклад, за дружніх стосунків вживається «ти», а якщо спілкуватися на «ви», то це вказує

на дистанцію ділову чи офіційну. Іншими словами, співрозмовники навіть можуть погоджуватися на звернення «на ти» для стратегії, спрямованої на скорочення соціальної чи емоційної дистанції. З іншого боку, з погляду діакронії, звернення «на ти» та «на ви» як показник близькості у сучасній мові є наслідком соціальних перетворень.

Таким чином, можна прийняти 2 параметри (солідарність та ієрархія) соціального відношення для порівняння ввічливості в українській та корейській мовах. Як зазначено вище, соціальні та культурні умови сильно впливають на норми ввічливості. Зрозуміло, що різняться засоби висловлювання ввічливості, але й усвідомлення поняття ввічливості теж відрізняється.

1.2. Лінгвокультурний потенціал категорії ввічливості

Категорія ввічливості знаходить свою реалізацію у всіх мовах та культурах, однак має свої специфічні особливості у кожній з них. Так, в українській, англійській, корейській та інших мовах і культурах світу категорія ввічливості буде виражатися по-різному.

Питання зв'язку мови та культури у широкому значенні слова цікавили дослідників мови здавна. Як зазначається у науковій літературі, ідея зв'язку мови та культури відноситься до XVII ст., а більш цілеспрямована розробка цієї проблеми – до кінця XX ст. (Гнатюк, 2007, с.11). Дослідження мови у лінгвокультурологічному аспекті має безпосереднє відношення до проблеми «мова та суспільство» (у широкому її розумінні). Цей особливий аспект розгляду мови поза рамками її структури пов'язаний з розумінням мови як системи, яка передає загалом деяку культуру, системи, в якій закодовано сприйняття світу (Деревянко, 2019, с. 63).

Будучи складним та багатоаспектним явищем, мова може вивчатися з позицій різних галузей знання. Великі успіхи, досягнуті в галузі лінгвокультурології, дають можливість всебічно вивчати різні її аспекти,

одним із яких є категорія ввічливості як форма спілкування у різних культурних традиціях.

Специфіка спілкування при використанні конкретної національної мови полягає:

1) у специфіці побудови мовного ланцюга, що здійснюється за граматичними правилами цієї мови;

2) у специфіці образів свідомості, що відбивають предмети конкретної національної культури (Загнітко, 2020, с. 135).

У цьому ракурсі категорія ввічливості визначається ціннісним змістом, властивим кожній національній культурі, характером ситуації (побутова, соціально-суспільна, професійна, офіційна) та соціальними параметрами статусу та різних видів дистанції між партнерами зі спілкування.

Ввічливість у мові реалізується експліцитно та імпліцитно. Експліцитна, або конвенційна ввічливість, полягає у більш-менш обов'язковому дотриманні прийнятих правил етикету, комунікативного спілкування та метакомунікативних постулатів комунікації. Імпліцитна, або індивідуальна ввічливість базується на виборі визначених мовних засобів, що реалізуються різними стратегіями запобігливості та дипломатичності (Васильєва, 2000, с. 22).

Розглядаючи лінгвокультурні аспекти категорії ввічливості на матеріалі корейської та української мов, слід зауважити, що система форм ввічливості – частина традиційної корейської культури, що глибоко пустила своє коріння в корейському суспільстві. Близько 600 р. тому імператор держави Чосон вибрав як державну ідеологію конфуціанство, так у корейській культурі з'явилися такі поняття, як синівська шанобливість і повага до старших, які, як і раніше, відображаються формами ввічливості в мові.

Через відсутність письмових документів важко визначити, коли в корейській мові вперше з'явилися форми ввічливості. Незважаючи на це вже в письмових джерелах XIV–XV ст., коли широко поширювалося друкарство, вже зустрічається вживання форм ввічливості. У документі, датованому

1459 р., у реченні «大王 하엿 더나랄모라시나니잇고» підкреслено вжиті форми ввічливості, де 大王 (대왕) – це імператор, 하 – форма нині не вживаного кличного відмінка, а 시 – гонорифічний суфікс, яким продовжують користуватись у сучасній корейській мові (Скрипник, 2006, с. 234).

Державною ідеологією держави Чосон стало конфуціанство, проте буддизм із часів держави Коре зберігся, і в буддійських документах також виявлено вживання форм ввічливості. Конфуціанська культура зберігається в сучасному корейському суспільстві, й одним із доказів цього є система форм ввічливості. У конфуціанстві людські взаємини сприймаються не як рівноправні відносини між двома незалежними особистостями, а як диференційовані нерівні ієрархічні відносини. Можна сміливо сказати, що система форм ввічливості у корейській мові символічно висловлює систему диференційованих нерівних ієрархічних взаємин у суспільстві. «Вихована людина» – це людина, яка діє згідно з цією системою ієрархічних відносин (Пилипів, 2020).

Відомо, що одним із факторів формування соціокультурної ситуації в суспільстві є форма спілкування та її соціокультурна оцінка. У будь-яку епоху у суспільстві ввічливість, відбита у мові, характеризує рівень культури нації загалом. Закріплені у соціальному менталітеті зразки поведінки, їх соціокультурна оцінка визначають специфіку і своєрідність етикету того чи іншого народу. Будучи закладеним у соціоментальній картині світу, невирішеним поки залишається питання про статус і місце певних універсальних форм категорії ввічливості в різних культурних традиціях, їх виникненні та розвитку. У цьому плані особливий інтерес представляє порівняльно-зіставний аналіз семантичних зв'язків категорії ввічливості у різносистемних мовах (Пилипів, 2020, с. 171).

Загалом же, категорія ввічливості універсальна в силу її представленості в різних мовах, але в той же час вона має різноманітні культурні конотації, має у носіїв тієї чи іншої лінгвокультурної спільності певну етичну та естетичну цінність. У межах лінгвокультурології оціночні характеристики ввічливості

розглядаються як феномен етичної культури, що сприяє формуванню національної специфіки етносу.

1.3. Порівняльний аналіз як метод мовознавчого дослідження

Порівняльне вивчення граматичних індикаторів категорії ввічливості в корейській та українській мовах доцільно здійснювати з урахуванням відповідної методології такого дослідження. Порівняння, взаємне співвіднесення, зіставлення різних явищ, процесів, встановлення їх загальних і унікальних рис є основною властивістю людського мислення і становить основу пізнавальної діяльності в цілому.

Як стверджують філософи, порівняння – це тип «логічної рефлексії» (за І. Кантом), за допомогою якої на основі певної ознаки встановлюється тотожність або відмінність об'єктів шляхом їх попарного зіставлення. Поряд з дедукцією, індукцією та аналогією порівняння є універсальним дослідним інструментом, які вирости, як і весь категоріальний апарат логіки з природної мови.

Велика роль відводиться порівнянню / співставленню у мовознавстві. Порівнянню мов у лінгвістиці завжди приділялася велика увага. На думку О.О. Потебні, сама «думка про порівняння мов – таке ж велике відкриття, як ідея людства для історії» (Титар, 2018, с. 18). Однак у самостійну галузь наукового знання порівняльні дослідження оформилися відносно недавно.

На необхідність розмежування термінів «порівняння» і «зіставлення» акцентується увага у більшості сучасних досліджень. Вчені відзначають, що «порівняльний метод направлений на пошук у мовах схожого, для чого слід відсівати різне. Порівняльний метод – історичний та апрагматичний, його мета – використовуючи допоміжну діахронію, принципово

деіндивідуалізувати досліджувані мови у пошуках реконструкції прото-реалії (Поліщук, 2013, с. 242).

Зіставний метод, навпаки, базується виключно на синхронії, прагнучи встановити різне, властиве кожній мові окремо. Зіставний метод не фокусується на схожому, адже воно штовхає у напрямку до нівелювання індивідуального, провокуючи підміну чужого своїм. Відповідно, лише послідовне визначення контрастів та відмінностей свого та чужого слугує законною метою порівняльного дослідження мов (Кочерган, 2007, с. 90).

На відміну від порівняльного методу зіставний метод принципово прагматичний, він спрямований на певні прикладні та практичні цілі, що аж ніяк не знімає теоретичного аспекту розгляду його проблематики. До положень, які характеризують порівняльний метод, можна визначити наступні тези (Ужченко, 2007, с. 10):

1. Теза про ідіоматичність мов, тобто твердження, що кожна мова індивідуально своєрідна не тільки по відношенню до «особливостей» своїх деталей, але і в цілому, у всіх своїх елементах.
2. Теза про системність у відношенні кожного ярусу мовної структури, і всієї мови в цілому.
3. Теза про те, що порівняння не може спиратися на одиничні, розрізнені «відмінності», а має виходити із системних протиставлень категорій і рядів свого і чужого.
4. Теза про те, що опора зіставлення полягає не у пошуках уявних тотожностей свого і чужого, однак у визначенні різного, яке й пронизує зіставлення своєї мови і чужої.

Теза, що визначає протиставлення свого чужому не загалом, а лише у двосторонньому (бінарному) зіставленні системи своєї мови і чужої. Зокрема, прийом порівняльного аналізу доцільний і при вивченні індикаторів категорії ввічливості у різних мовах, оскільки дозволяє визначити схожі та відмінні риси у вираженні цієї мовної категорії.

Кожна мова відображає не тільки особливості природних умов чи культури, але й своєрідність національного характеру її носія. Тому національно-культурна специфіка певного народу може бути найбільш повно та всебічно пізнана лише у порівнянні з національно-культурними особливостями інших народів. Це положення обумовлює доцільність проведення порівняльного аналізу типових формул мовленнєвого етикета в українській та корейській мовах.

Висновки до розділу 1

У цьому теоретичному розділі визначено, що однією з провідних комунікативних категорій мовлення є ввічливість, яка виступає як функціонально-семантична універсалія. У більшості культур світу приділяється значна увага ввічливому спілкуванню, існують шаблони ввічливих звертань та фраз. Азійські культури та мови вважаються такими, які мають особливо виражену категорію ввічливості, приділяють їй значну увагу.

Загалом, категорія ввічливості універсальна в силу її представленості в різних мовах, але в той же час вона має різноманітні культурні конотації, має у носіїв тієї чи іншої лінгвокультурної спільності певну етичну та естетичну цінність. У межах лінгвокультурології оціночні характеристики ввічливості розглядаються як феномен етичної культури, що сприяє формуванню національної специфіки етносу.

Також у розділі представлена методологічна основа дослідження, зокрема, розкрито сутність порівняльного аналізу як основи порівняльного вивчення граматичних індикаторів категорії ввічливості в корейській та українській мовах.

РОЗДІЛ 2

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ГРАМАТИЧНИХ ІНДИКАТОРІВ КАТЕГОРІЇ ВВІЧЛИВОСТІ В КОРЕЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ

2.1. Граматичні індикатори ввічливості в корейській мові

Форми ввічливості піднімають співрозмовника і занижують мовця. Вміле використання форм ввічливості піднімає настрій співрозмовника та допомагає вибудувати гарні взаємини. Корейське прислів'я говорить: «Одне слово повертає борг у тисячу ян», що означає «Вмітимеш добре говорити, зможеш відплатити великі борги». Цим прислів'ям можна прокоментувати важливість вживання форм ввічливості у корейській мові. Форми ввічливості функціонують як у вертикальних, так і в горизонтальних (близькість-віддаленість) відносинах.

Для вертикальних відносин форми ввічливості піднімають співрозмовника і занижують того, хто говорить залежно від віку, кривної спорідненості та соціального становища співрозмовників. Молодший за віком підносить у своєму мовленні старшого. Вік визначається за датою народження, навіть різниця в один рік вимагає поважних форм з боку молодшого.

Наприклад, студенти в Кореї в залежності від року вступу на навчання поділяються на 선배 (той, що поступив раніше) і 후배 (той, що поступив пізніше). При зустрічі молодший вступник виявляє повагу до товариша, що вступив раніше, і використовує ввічливі форми в мові: 선배님오셨어요, а студент, який заступив на навчання раніше, звертається в неповажній (нейтральній) формі до молодшого студента: 후배왔어.

Мають свої особливості й взаємини при кровній спорідненості. Наприклад, при зустрічі дядька та племінника дядько звертається до

племінника у неповажній (нейтральній) формі 조카, 많이켰구나, а племінник використовує шанобливу форму 삼촌, 어떻게지내셨어요?.

Схожа ситуація спостерігається й у ділових взаєминах між начальником та підлеглим. Наприклад, одне й те саме питання начальник і підлеглий поставлять по-різному: підлеглий має вжити ввічливу форму 거래처에 전화하십니까?, а начальник може обмежитися неввічливою формою 거래처에 전화했나. Тут начальник може вжити щодо підлеглого шанобливу форму 거래처에 전화했어요?.

Вертикальні відносини суворо дотримуються також в армії та інших специфічних верствах суспільства. Горизонтальні відносини – це відносини, що відбивають близькість чи його відсутність між співрозмовниками. Тут використання форм ввічливості не суворо регламентовано. Прикладом таких відносин є відносини між членами сім'ї. Наприклад, дочка просить матір: 엄마, 내일일찍깨워줘. Дочка має вжити ввічливу форму і сказати 어머니, 내일일찍깨워주세요, але сімейні близькі стосунки дозволяють дочці використовувати неповажну форму при зверненні до мами.

Засоби ввічливості бувають як лексичними, так і граматичними. Цими засобами виражається повага, скромність та чемність. Вираження поваги відбивається у виборі лексичних одиниць у реченні: особливих іменників таких як 연세 / 춘추 (най), 진지 / 식사 (밥), 댁 (집), 차아 (이), 말씀 (말), 폐하 (임금), займенників – 저, 우리, дієслів – 계시다 (있다), 잡수시다 (먹다), 주무시다 (자다), 여쭙다 (묻다), прислівників – 몸소, 친히 і часток – -께, -께서. Повага виражається і граматичними засобами.

Показова граматична форма ввічливості – гонорифічний суфікс -시-. А також кінцеві закінчення присудків -아요 / 어요, 버니다 / 입니다. Загалом, у корейській мові існує 6 форм ввічливості. Звернемося до найбільш поширених із них: два ввічливих піднесених мовних стилів 합쇼체 і 해요체 і два низьких за рівнем ввічливості мовних стилів 해체 та 해라체. У вигляді таблиці це виглядає так:

Таблиця 2.1

Мовні стилі вираження ввічливості в корейській мові

	Вид	Стиль	Рівень	Закінчення присудка
Підвищення	офіційний	합쇼체	Дуже високий	-습니다/입니다 -습니다/습니다
	неофіційний	해요체	Середньо високий	-이에요/예요 -아요/어요
Заниження	офіційний	해라체	Дуже низький	-이다/다 -다
	неофіційний	해체	Середньо низький	-이야/야 -아/어

Як впливає з Таблиці 2.1, у ввічливому стилі 합쇼 або 하십시오 до присудка додається кінцеве закінчення -습니다/입니다. Цей стиль найчастіше використовується в офіційній мові, рівень піднесення дуже високий. Стиль 해요 – розмовний неофіційний стиль, кінцеве закінчення присудка – 이에요 / 예요, рівень піднесення середній. Наприклад, речення 이것은책이다 в стилі 합쇼 буде звучати як 이것은책입니다, а в стилі 해요 – як 이것은책이에요.

Існує форма ввічливості стосовно суб'єкту. Суб'єкт – це суб'єкт дії у реченні, виражений у якості підмету. Суб'єктивні форми ввічливості поділяються на ті, що підвищують й ті, що не підвищують тональність висловлювання, про що свідчить наявність / відсутність гонорифічного суфікса -시-. Наведемо приклад: «A1.선생님이오신다»; «B1.학생이온다». У реченні A1 суб'єкт підвищується (підноситься). Піднесення суб'єкта

здійснюється за допомогою застосування гонорифічних суфіксів -님, -서 для підмета і -시- для присудка.

Наприклад, 그선생-님-께서는유명한작가이-시-다. У разі використання гонорифічного суфікса -시- із закінченнями -였-, -짱-, перший підставляється до них, утворюючи -시었다, -시겠다. Наприклад, 어머니께서시장에가셨습니다. Так, повага до суб'єкта дії виражається застосуванням до підмета гонорифічного суфікса -께서, до присудка – гонорифічного суфікса -시- із закінченням -였- та офіційного ввічливого стилю 합쇼.

Мовне обмеження діє за правилом виключення повторів. Так, у негативних реченнях або за прямої послідовності двох однорідних присудків гонорифічний суфікс -시- застосовується тільки до одного зі слів, наприклад:

A2. 막심선생님께서는오시지않으셨어.

B2. 막심선생님께서는오시지않았어.

C1. 막심선생님께서는오지않으셨어.

Вживання речення типу A1 припустиме, але зазвичай використовуються речення типу B2 та C1. Обмеження офіційності діє, коли співрозмовники перебувають у близьких взаєминах. Так, батьки та діти перебувають у близьких взаєминах, і невживання всіх необхідних за правилами форм ввічливості підкреслює цю близькість: 어머니, 죽이라도좀드셔. За правилами ввічливості, звернення матері до дочки мало б бути: 어머니, 죽이라도좀드세요.

І, навпаки, у виховних цілях, попри спрямування обмеження офіційності, можуть свідомо застосовуватися форми ввічливості. Так, дідусь, бажаючи навчити онука висловлюватися ввічливо, навмисно використовує у своєму мовленні форми ввічливості і замість фрази 이웃가져와 каже онукові: 이웃좀갖다주세요.

Крім того, існує опосередкований прояв ввічливості. Непряма ввічливість – це прояв ввічливості до частин тіла, характеру, психології, речей, які стосуються суб'єкту. Для цього використовується гонорифічний суфікс -시-. Наприклад, у фразях на кшталт 얼굴이예쁘시네요, 일이많으시다 елементи 얼굴 та 일 мають близьке ставлення до суб'єкта, тому до присудка

приєднується суфікс -시-. Проте фрази типу 주문하신피자가나오셨습니다, 포장이세요? є прикладом надмірного вживання форм ввічливості. Правильно буде сказати 주문하신피자가나왔습니다, 포장입니까?.

Вираження скромності – це скромне заниження самого себе перед співрозмовником за допомогою відповідних форм ввічливості. Замість займенника першої особи однини 나 використовується 저, множини – 우리 – 저희. Наприклад, 저희가게, 저희대학교, 저희회사. Про свою країну завжди прийнято говорити 우리나라.

В офіційній обстановці або розмові з незнайомою людиною використовується офіційний стиль 하십시오. Таким чином, зберігається дистанція між співрозмовниками та обережна поштива поведінка щодо один одного. Наведемо приклад. Так, на роботі висока ймовірність використання фраз типу 회사에연락하십니까?, 회사에연락했습니까?, 회사에연락하십니까?. У процесі зближення допустиме вживання ввічливого неофіційного стилю, наприклад: 회사에연락했어요?, 회사에연락해요. Однак на роботі бажано не застосовувати неофіційний стиль 해, наприклад: 회사에연락해?, 회사에연락해, 회사에연락해라.

За правилами корейської культури звернення до викладача на ім'я та прізвище неприпустиме. Звернутися до людини на ім'я та прізвища можуть лише близькі друзі або люди, старші за віком або які займають вищу соціальну позицію. Зазвичай у Кореї прийнято звертатися, називаючи посаду та прізвище «김교수님» або лише посаду «교수님».

До людини, яку ви бачите вперше, можна звернутися, приєднавши до прізвища, якщо це чоловік, слово 씨, а якщо жінка – 양. Також незалежно від статі співрозмовника до нього можна звернутися, приєднавши до прізвища слово 씨. Якщо ви хочете звернутися на вулиці до незнайомої людини, вибір звернення залежатиме від віку того, до кого ви звертаєтесь. Припустимо, що мовцю 40 років, тоді до дитини він може звернутися зі словами 애, до підлітка – 학생, до 20–30-річного юнака – 청년, до 20–30-річної дівчини – 아가씨, до 40–

50-річного чоловіка – 아저씨, до 40–50-річної жінки – 아주머니, а до людей похилого віку – 할아버지 або 할머니.

2.2. Граматичні засоби вираження ввічливості в українській мові

Розглянемо особливості вираження категорії ввічливості в українській мові. Основними засобами вираження ввічливості у нашій мові є займенники. Зокрема, займенники «ти» і «ви» в українській мові явно відбивають соціальні відносини між співрозмовниками. У випадках, коли люди, які говорять, користуються зверненнями «ти» і «ви», на «ти» зазвичай звертаються:

- 1) до родичів, знайомих, друзів у повсякденно-побутових ситуаціях;
- 2) дорослі люди – до незнайомої дитини, підлітка;
- 3) у сучасній офіційно-діловій обстановці одностороннє «ти», якщо воно походить від старшого за посадою, сприймається як грубо-зневажливе, зарозуміле; а якщо від молодшого – як фамільярне; двостороннє ж «ти» надає спілкуванню відтінок панібратства.

Натомість, «ви» зазвичай вживається, коли звертаються:

- 1) до незнайомої чи малознайомої людини;
- 2) до юридичної особи в офіційно-діловому листуванні;
- 3) до старшого за віком, становище у неофіційній обстановці;
- 4) до рівного віком, становищем (близькому знайомому, колезі, другові, приятелю) у неофіційній обстановці.

В українській мові можна назвати граматичним засобом вираження ввічливості узус умовного способу та виду дієслова (наприклад: «Якщо нам в одну сторону, я проводив би вас... з вашого дозволу...» / «Сідайте, будь ласка!» / «Сядьте!»). Очевидно, що опосередковане вираження наміру мовця

сприймається як ввічливіша форма висловлювання ніж пряме волевиявлення, оскільки намір мовця потенційно може порушувати свободу адресата. У зв'язку з цим питальне речення часто функціонує як більш ввічливий варіант наказового способу, тобто мовець може здійснити непрямий директив за допомогою питання.

О. Миронюк вказує, що в українській мові граматичними засобами вираження ввічливості є, наприклад, уживання займенників 2-ої ос. мн. «Ви» замість 2-ої ос. одн. – «ти» і відповідних дієслівних форм (Миронюк О.). А. Безноса вказує, що система мовних одиниць, які демонструють стосунки між людьми, представлена в українській мові на всіх рівнях, і розмежовує граматичні, лексичні і стилістичні засоби передачі даних відносин. Це розмежування ускладнене їх тісним взаємозв'язком, коли семантика слова може накладати обмеження на використання граматичних форм, а граматичні категорії, у свою чергу, впливають на актуальний вибір лексичних засобів. На думку дослідниці, для побудови стилістично витриманого висловлювання необхідне узгодження граматичних і лексичних засобів вираження категорії ввічливості (Безноса, 2008, с. 179). Загалом же, поєднання виразів мовленнєвого етикету в діалогічну єдність, їх морфологічний склад і синтаксична будова, граматичні категорії – ці та інші питання являють собою перспективу в дослідженні категорії ввічливості в україністиці.

2.3. Зіставний аналіз граматичних індикаторів категорії ввічливості в корейській та українській мовах

Порівняємо особливості використання граматичних індикаторів категорії ввічливості в корейській та українській мовах. Зокрема, займенники «ти» і «ви» в українській мові явно відбивають соціальні відносини між співрозмовниками. Можна сказати, що в корейській мові теж діють такі параметри, але лексичний запас займенника другої особи ширший. Корейський займенник другої особи 너 «ne», 자네 «saneu» вживається між

співрозмовниками, хто у рівному статусі чи коли вищестоящий звертається до нижчестоящого. Для поважного звернення існують слова китайського походження 귀하 «kwihā» і 귀하 «tayk», але 귀하 «kwihā» вживається лише в письмовому тексті в офіційно-діловому стилі.

Слово 닉 «tayk» втратило значення поваги і сьогодні воно вживається у контексті як грубе звернення до незнайомих. Слово 당신 «tangsin» теж сприймалося як ввічливий займенник другої особи. Хоча формальність і ввічливість слова 당신 «tangsin» зберігаються у певних контекстах (звернення між чоловіком і дружиною, вживається як займенник третьої особи, що позначає старшу особу), воно теж найчастіше вживається в ситуації конфлікту для вираження агресії до незнайомих.

Таким чином, у корейській мові не існує форми займенника другої особи при зверненні до вищестоящого, яке може вживатися незалежно від контексту. Відсутність ввічливої форми займенника другої особи можна пояснити феноменом лексичної «девальвації». Стверджується, що якщо хтось почне вживати сильні вирази, то інші мовці слідуватимуть йому, щоб не відстати в гонці за риторичну гру (Скрипник, 2006, с. 139). Надмірне вживання «сильного виразу» обумовлює втрату риторичної сили цього виразу.

У зв'язку з цим, зрозуміло, що в корейській культурі, в якій соціальна ієрархія є набагато більш ціннісною і суворою умовою, ніж в Україні, займенник другої особи втрачає свою значущість, тому що найповажніші вираження звернення до слухача є посередніми зверненнями. Таким чином, у корейській мові іменників, що вживаються у функції звернення, відносно більше, ніж в українській мові, і вони є важливішим показником, який відображає соціальні усвідомлення параметрів ввічливості.

В українській мові існують кілька варіантів звернення на ім'я. Повне ім'я використовується в офіційному реєстрі, що виражає стримане ставлення до співрозмовника. Короткі форми імен використовуються в неофіційному спілкуванні та демонструють дружнє ставлення до співрозмовника. Зменшувально-пестливі форми імен характерні для дружньо-неофіційного

регістру спілкування. Звернення на прізвище та ім'я розглядається як найбільш формальна та офіційна форма звернення.

У корейській мові найчастіше використовуються іменні суфікси. Афікс -님 «nim» маркує найбільш високий ступінь офіційності та ввічливості. В усній комунікації форма «ім'я + 님 «nim» вживається рідко, а часто проявляється у сфері послуг як звернення до клієнтів. Форма «ім'я + афікс -씨 «ssi» є нейтральним зверненням, яке може використовуватися в нейтрально-ввічливому реєстрі в офіційно-ділових відносинах для звернення до нижчестоящого.

Афікс -아 (a) використовується у більш дружньо-неофіційному відношенні лише до нижчестоящого. Відповідно, в корейській мові кличного суфікса з ввічливою формою, який може вживатися в повсякденній комунікації, не існує. У корейській мові у разі звернення на ім'я часто несиметричне і відбувається лише у випадках звернення до слухача нижчестоящого співрозмовника.

Звернення у сфері професії, зокрема освітньої організації, використовується форма «прізвище (або ім'я) + посада + 님 (nim)». Наприклад: 김-교수-님! Якщо адресат є нижчим, той, хто говорить, може виключити суфікс 님 (김교수! Професор Кім'). Звернення за фахом або званням є найбільш універсальним способом звернення в корейському суспільстві і часто вживається також у повсякденній сфері мови.

У неофіційно-інтимному реєстрі найчастіше використовуються терміни спорідненості. Вони допускаються лише у інтимних відносинах (табл. 2.2):

Таблиця 2.2

Терміни спорідненості у функції звернення

Слово	Значення	Адресант	Адресат
-------	----------	----------	---------

형 (hyeng)	старший брат	чоловік	Старший чоловік / різниця віку (1 –10+)
누나 (nuna)	старша сестра	чоловік	Старша жінка / різниця віку (1 –10+)
언니 (unni)	старша сестра	жінка	Старша жінка / різниця віку (1 –10+)
오빠 (oppa)	старший брат	жінка	Старший чоловік / різниця віку (1 –10+)
아버지 (apesi)	батько	не має значення	Старший чоловік / різниця віку (20 ~)
어머니 (emeni)	мати	не має значення	Старша жінка / різниця віку (20 ~)

В українській мові звернення до незнайомих можна виділити за гендером і віком («Чоловіче!»; «Молодий чоловіче!»; «Жіночко!»; «Дівчино!» тощо). У корейській мові теж вживаються такі вирази (젊은이! – Молодий чоловіче!; 아가씨! – Дівчино!). Але лише люди похилого віку можуть використовувати ці висловлювання. Більш універсальні слова, які найчастіше вживаються у функції звернення в корейській мові, – 학생 «hakseyng» (учень), коли звертаються до осіб, які молодші за мовця, і у разі, коли адресат є зрілим або літнім, може використовуватися 선생님 «senseyngnim» (вчитель). Ці висловлювання не залежать від дійсних професій адресата.

Таким чином, на відміну від української мови, в корейській мові у разі, коли мовець є молодшим за віком, незалежно від фамільярності, звернення на ім'я не допускається, і надається перевага вживанню іменування родичів як способи звернення навіть до не родичів. Але у зверненні до малознайомих часто використовуються слова «학생 (учень)» (до молодих) та «선생님

(вчитель)» (до старших), оскільки освіта сприймається як фактор високої цінності. З точки зору семантики, в обох мовах гендер та вік впливають на вибір звернення, а в корейській мові не тільки відмінність віку та гендера адресата, але й гендер мовця є більш важливим фактором вибору звернення.

Окрім того, мови світу мають граматичні категорії, які функціонують як засоби вираження ввічливості. Наприклад, категорія модальності є універсальним способом у багатьох мовах, зокрема, й в українській та корейській мовах. На відміну від інших категорій, які вторинно функціонують як засоби вираження ступеня ввічливості, семантика спеціальної категорії ввічливості в корейській мові чітко розмежована та маркує соціальний стан між адресантом та адресатом, а також тих, про кого йде мова.

Таким чином, систему вираження ввічливості корейської мови можна розділити на:

- 1) ввічливість до підмета;
- 2) ввічливість до об'єкта речення;
- 3) ввічливість до адресата.

Коли у висловлюванні підмет є особою, вищою ніж мовець, слід вживати дієслово з інфіксом -^ㅁ-si.

В цілому ж, в корейській мові існує 6 ступенів ввічливості, які виражаються за допомогою власних форм заключного закінчення. Доцільно порівняти структуру ввічливості до адресата, що виражається у формі дієслова, із вживанням займенника другої особи як звернення, оскільки на вибір займенника українською мовою і на вибір стилів закінчення впливає громадські стосунки між співрозмовниками (табл. 2.3):

Таблиця 2.3

Закінчення дієслова за рівнем ввічливості в корейській мові

Ввічливість	До кого	Офіційне	Неофіційне
Висока	до вищого	1. Шанобливе (하십시오 hasipsio)	2. Ввічливе (해요 heyo)
	до рівного	3. Пряме (하오 hao)	
Низька	до нижчого	4. Близьке (하계 hakey)	5. Інтимне (해 he)
	до нижчого	6. Просте (해라 hela)	

Можна стверджувати, що стиль високої ввічливості відповідає займеннику «ви» в українській мові, і стиль низької ввічливості – «ти». Але на відміну від структури ввічливості в українській мові, яку ми можемо спостерігати через вживання займенника, у корейській мові вживання ввічливої форми враховує третій параметр – скромність. Ввічливий стиль супроводжує не тільки значення поваги до адресата, але й значення скромності того, хто говорить, але в прямому стилі відсутнє значення скромності, хоча і висловлює певний ступінь поваги до адресата.

Навпаки, у близькому стилі відсутня скромність того, хто говорить, оскільки ясно, що мовець, не є нижчим, але має значення певної міри поваги до адресата. Отже, вживання певного стилю відбиває не тільки відмінність соціальних статусів, але й певною мірою підкреслює цю відмінність за статусом. Отже, нумерація (1~6) у таблиці репрезентує порядок ступеня ввічливості.

Висновки до розділу 2

У другому розділі дослідження проведено практичне дослідження граматичних індикаторів категорії ввічливості в корейській та українській мовах. З'ясовано, що засоби вираження ввічливості в корейській мові бувають

як лексичними, так і граматичними. Цими засобами виражається повага, скромність та чемність.

Вираження поваги відбивається у виборі лексичних одиниць у реченні: особливих іменників таких як 연세 / 춘추 (나이), 진지 / 식사 (밥), 닻 (집), 치아 (이), 말씀 (말), 폐하 (임금), займенників – 저, 우리, дієслів – 계시다 (있다), 잡수시다 (먹다), 주무시다 (자다), 여쭙다 (묻다), прислівників – 몸소, 친히 і часток – -께, -께서. Повага виражається і граматичними засобами. Показова граматична форма ввічливості – гонорифічний суфікс -시-. А також кінцеві закінчення присудків -아요 / 어요, 버니다 / 입니다 [6]. Загалом, у корейській мові існує 6 форм ввічливості.

Натомість, в українській мові основними засобами вираження ввічливості є займенники. Зокрема, займенники «ти» і «ви» в українській мові явно відбивають соціальні відносини між співрозмовниками.

ВИСНОВКИ

Загалом, у ході дослідження з'ясовано, що на відміну від української мови, у корейській мові відмінність за соціальним статусом є більш вирішальним параметром, який фіксований та його сутність не змінюється. І засоби висловлювання ввічливості не лише маркують відносний статус адресанта і адресата, а й постійно нагадують, як вони різняться. Фамільярність та дистанція між співрозмовниками відбивається на спілкуванні, але у межах певних кордонів, які чітко визначають становище мовця і адресата.

Цікаво, що різноманітність стилів створює труднощі не тільки для тих, хто вивчає корейську мову. Вживання цих стилів частково зберігає ідеологію «старого світу», який дотримувався кастового поділу суспільства. У сучасній Кореї, з одного боку, мовна система ввічливості сприяє виразності корейської мови. Але, з іншого боку, перебільшена вимога ввічливості та граматична, лексична складність призводять до соціального конфлікту, і незважаючи на економічний та демократичний розвиток, корейське суспільство має проблеми суворої ієрархії авторитаризму.

Дійсно, в українській і корейській мовах, як і в багатьох інших, відображаються соціально-суспільні відносини між співрозмовниками. В українській мові займенник і слово звернення характерні для вираження соціальних відносин між співрозмовниками. Хоча в корейській мові відсутній доречний займенник 2-ої особи, який можна використовувати у повсякденних сферах спілкування, система закінчення дієслова за ступенем ввічливості змушує зіставити відбитки ввічливості українською та корейською мовами.

Унаслідок порівняльного аналізу було встановлено, що в обох мовах діють параметри «дистанції» та «ієрархічного відношення» для встановлення соціального відношення між співрозмовниками. В українській мові дистанція є центральним полюсом, але в корейській мові соціальне становище важливіше для вибору ступеня ввічливості.

З точки зору діяхронії, форми звернення, у тому числі звернення у мовах Європи, під впливом соціальних змін, що акцентують рівність, змінилися. Але корейська мова, незважаючи на зміни соціально-суспільних умов у Кореї, зберігає традицію, яка вибудована за вертикальним принципом.

Система форм ввічливості в корейській мові є її специфічною особливістю та відіграє величезну роль для встановлення взаємовідносин між співрозмовниками. Мовець оформляє своє висловлювання відповідними формами ввічливості з урахуванням того, ким є його співрозмовник, який його соціальний статус і в яких взаєминах він перебуває з мовцем. Система форм ввічливості – це стратегія і мовний спосіб мовця підняти статус співрозмовника і дещо занизити свій власний соціальний статус. Мовець за допомогою мовних засобів виявляє повагу, скромність і чемність по відношенню до співрозмовника. Правильний вибір мовних засобів позитивно позначається на відносинах між співрозмовниками, дозволяє, зберігаючи певну дистанцію, підтримувати порядок у відносинах.

Хоча походження категорії ввічливості у корейській мові до кінця невідоме, але як понад 600 р. тому, так і сьогодні у сучасному корейському суспільстві використовуються мовні засоби для вираження ввічливості. Будь-яка мова схильна до змін, система форм ввічливості в корейській мові також зазнала змін, непотрібні елементи з часом вийшли з ужитку, в системі спостерігається тенденція до спрощення і в той же час є приклади надмірного використання форм ввічливості.

У корейській мові існують лексичні та граматичні засоби ввічливості, що допомагають підняти статус співрозмовника та занизити свій власний статус. Лексичних засобів (іменників, дієслів, займенників, прислівників) у корейській мові порівняно небагато. Основне правило вживання форм ввічливості: піднесення суб'єкта дії вимагає приєднання до присудка граматичних форм, що також виражають піднесення. З цією метою використовується гонорифічний суфікс $-\lambda$ -, який з давніх-давен вживається в корейській мові як граматична форма вираження ввічливості. Поруч із

правилами вживання форм ввічливості є й низка обмежень, і лише знання і застосування того й іншого дозволить у кожній мовній ситуації правильно вибирати необхідні мовні засоби висловлення ввічливості. У присутності суб'єкта дії по відношенню до нього виражається повага, за відсутності – форми поваги опускаються. Крім того, всупереч правилам вживання форм ввічливості, у виховних цілях вони можуть вживатися мовцем, коли за своїм статусом він міг би їх і не застосовувати.

초록

이 연구는 언어 행동의 배경에 대한 공손함 범주의 문법 지표 연구와 우크라이나어와 한국어에서의 구현 비교에 전념합니다. 이 논문은 공손함을 언어 범주로 간주하고 공손함 범주의 언어적, 문화적 잠재력을 정의합니다.

이 작업은 한국어와 우크라이나어의 공손함을 나타내는 문법적 지표를 조사합니다. 우리말의 공손한 형식의 체계가 국어의 특징이며 화자간의 상호관계를 형성하는데 큰 역할을 한다는 것을 알 수 있었다. 공손함의 형식 체계는 대화 상대의 지위를 높이고 자신의 사회적 지위를 다소 낮추기 위한 화자의 전략이자 언어 방식이다.

국어에는 화자의 지위를 높이고 자신의 지위를 낮추는 데 도움이 되는 공손함의 어휘적, 문법적 수단이 있다고 판단했다. 이를 위해 우리말에서는 예로부터 공손함을 나타내는 문법적 형태로 사용되어 온 경어 접미사 -시-를 사용한다.

흥미롭게도 다양한 스타일은 한국어를 배우는 사람들에게만 어려움을 주는 것이 아닙니다. 이러한 스타일의 사용은 사회의 카스트 구분을 고수하는 "구세계"의 이데올로기를 부분적으로 보존합니다. 현대 한국에서는 한편으로 공손함의 언어체계가 우리말의 표현력에 기여한다. 그러나 한편으로는 과잉된 예의 요구와 문법적·어휘적 복잡성은 사회적 갈등을 초래하고, 경제 및 민주적 발전에도 불구하고 한국 사회는 엄격한 권위주의적 위계질서의 문제를 안고 있다.

주제어: 공손함의 언어적 범주, 공손함의 지표, 공손함을 표현하는 문법적 수단, 비교 분석.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Безноса А.П. Граматичні індикатори вираження ввічливості (з історії вивчення питання). *Лінгвістичні студії*. 2008. № 17. С. 176-180.
- Болотнікова А.П. Увічливість як національно-культурна категорія. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна*. 2017. №77. С. 63-68.
- Васильєва О.О. Ввічливість в англomовному науковому дискурсі: проблема визначення. *Збірник наукових статей. Серія «Філологія»*. Київ: КДЛУ, 2000. № 4. С. 20-26.
- Гнатюк Л. Прагматичні й функціонально-комунікативні аспекти ввічливості (на матеріалі сучасної української мови): автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Івано-Франківськ, 2007. С. 18.
- Дерев'янко Ю.М. Етикетні ситуації повсякденного спілкування в англійськомовній та українськомовній культурах: зіставний аспект: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.17. Вінниця, 2019. С. 261.
- Дзюбак Н.М. Аспекти дослідження категорії ввічливості в сучасному мовознавстві. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. 2015. № 12. С. 111-114.
- Загнітко А.П., Гнатюк Л.Я. Когнітивно-концептуальні та функційно-прагматичні вияви міжперсональних дискурсів у міжкультурному просторі. Вінниця: ТОВ «ТВОРИ», 2020. С. 135.
- Кочерган М.П. Основи зіставного мовознавства. *Мовознавство*. 2007. № 2. С. 90-92.
- Ларіна Т.В. Ввічливість як предмет лінгвістичного вивчення. Харків: «Истоки», 2003. С. 10-22.
- Миرونюк О. Норми поведінки і мовний етикет. URL: <http://kulturamovy.univ.kiev.ua/KM/pdfs/Magazine46-47-31.pdf>

Молчанова А.О. Толерантність як ціннісна основа професійної діяльності педагога: посібник. Київ: Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України, 2013. С. 150.

Петренко О.М. Ввічливість та неввічливість як комунікативні категорії. *Каразінські читання: Людина. Мова. Комунікація: матеріали ІХ Міжнародної наукової конференції*. Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2010. С. 245-256.

Пилипів М.В., Бялик В.Д. Категорія ввічливості та засоби її актуалізації в англійських наукових текстах. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. 2020. Т. 31 (70), № 1(2). С. 170-174.

Поліщук Т.В. Порівняльна характеристика фразеологізмів на позначення рис характеру людини у процесі здійснення професійного перекладу з англійської та польської мов українською. *Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Серія: Філологічні науки*. 2013. Кн. 1. С. 241-245.

Скрипник Ю.Д. Комунікативна категорія ввічливості в корейській мові: дис... канд. філол. наук: 10.02.13. Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2006. С. 234.

Скрипник Ю.Д. Невербальні засоби вираження ввічливості в корейській мові. *Східний світ*. 2006. № 2. С. 138-144.

Титар О.В. Філософія мови О. Потєбні: мова як засіб символізації та мислення. *Мировая экономика и международные отношения*. Київ, 2018. №7. С. 13-21.

Ужченко В.Д. Фразеологія сучасної української мови: навч. посіб. Київ: Знання, 2007. С. 494.

Brown P. & Levinson S. *Politeness: Some Universals in Language Usage*. Cambridge: University Press, 2007. С. 225.

Leech G.N. *Principles of Pragmatics*. London, New York: Longman, 1983. С. 250.